

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0424U000009

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-01-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хуторянський Михайло Володимирович

2. Mykhailo Khutorianskyi

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 07.00.01

Назва наукової спеціальності: Історія України

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 12-01-2024

Спеціальність за освітою: Державна безпека

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д27.053.01

Повне найменування юридичної особи: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, буд. 30, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496797

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 10, Київ, 03127, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19.21

Тема дисертації:

1. Соціально-економічні та політичні чинники формування настроїв населення України у 1950-х – першій половині 1960-х років.
2. Socio-economic and political factors of the formation of attitudes of the population of Ukraine in the 1950s – first half of the 1960s

Реферат:

1. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України (07 Історичні науки). – виконано у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН України, захист відбувся у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2023 У дисертації на основі аналізу широкого кола джерел з урахуванням наявних теоретичних наукових розробок проаналізовано чинники, що вплинули на формування складу населення України в 1950 – першій половині 1960-х років. Такі фактори поділяються на три групи: соціально-економічні, соціально-політичні та пов'язані з впливом міжнародних відносин. Дослідження показало, що загострення протиріч між економічною політикою влади та її оцінкою населення,

зростання свободи думки, невдоволення репресивною політикою влади, недовіри до неї, зростання прихованої, а часом і відкритої опору тоталітарному режиму були важливими чинниками десталінізації СРСР. Одним із проявів ставлення громадян України до економічної політики стало поширення розкрадання народного майна. Якщо крадіжки у громадян сприймалися вкрай негативно, то розкрадання державного майна розглядалося як один із засобів покращення власного матеріального добробуту. Фактично нав'язаний владою пріоритет національних цінностей вступив у протиріччя з системою цінностей, яка формувалася в процесі побутового спілкування. Найбільшого поширення антирадянські настрої набули через прорахунки у здійсненні економічної політики. Негативно було сприйнято збільшення податків і платежів на користь держави. Особливо негативною була підписка на державні позики, яка зазвичай була примусовою. Антирадянські рухи найчастіше виражалися в поширенні листівок чи звернень відповідного змісту, сутичках, суперечках з владою. При цьому позитивно було сприйнято розширення асортименту товарів народного споживання та предметів першої необхідності, що передусім передбачалося для міського населення. Водночас не варто вважати, що поширення критичних настроїв серед пересічних громадян перетворило більшість із них на опонентів чинного режиму. Попри невдоволення певними діями влади, більшість критично мислячих людей говорили лише про модернізацію існуючої системи, а не про її демонтаж. Критика на вищому рівні дій окремих партійних діячів сприймалася як дозвіл на критику місцевого керівництва. Був зафіксований сплеск критики місцевого партійно-радянського керівництва у зв'язку з арештом Л. Берії та критикою культу особи. Критичні зауваження стосувалися конкретних проявів у роботі чиновників. Найчастіше засуджувалося жорстоке адміністрування, побиття підлеглих, пияцтво. У випадках, коли такі дії місцевих керівників набували регулярного характеру або супроводжувалися жорстокістю до підлеглих, громадяни зверталися до вищих органів влади з проханням покарати винних. У найбільш резонансних випадках такі звернення закінчувалися переведенням чиновників на іншу роботу. В українському суспільстві сформувалося чітке уявлення про можливість використання права на звернення у власних інтересах з метою отримання певних переваг. Таким чином, вони зводили рахунки та забезпечували собі кар'єрний ріст. Для окремих осіб регулярні звернення до вищих інстанцій навіть стали одним із елементів стилю життя. Дослідженням встановлено, що визначальними чинниками міжнародних відносин, які вплинули на формування складу населення України, були сталінська підготовка до розв'язання Третьої світової війни, а також численні загострення відносин СРСР із західними країнами в період хрущовської «відлиги». Для формування сприятливих правлячій верхівці політичних настроїв населення УРСР використовувалися різноманітні пропагандистські засоби та методи державного примусу. Переможне завершення Другої світової війни мало великий вплив на формування радянської ідентичності. Загальноприйняті цінності радянського суспільства, зокрема праця на державних підприємствах, пріоритет суспільної праці над сімейними цінностями, краще сприймалися на сході України, а приватновласницька ідеологія та пріоритет приватної ініціативи в економічній діяльності продовжували переважати на заході України. Пріоритет колективу над індивідуальністю забезпечив відродження особистості. Постійні репресії, арешти, чистки призвели до знецінення людського життя, частково до емоційного відчуження. Руйнування національних традицій, звичаїв і цінностей спричинили цинізм і зростання злочинності.

2. The dissertation on gaining a scientific degree of the candidate of historical sciences on a speciality 07.00.01 – history of Ukraine (07 Historical sciences). – performed at the National scientific agricultural library of National academy of agrarian sciences of Ukraine, the defense took place at the State Higher Educational Institution «Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University». – Pereyaslav-Khmelnytsky, 2023 In the dissertation on the basis of the analysis of a wide range of sources taking into account the existing theoretical scientific developments the factors which have influenced the disposition formation of the population of Ukraine in 1950 – the first half of 1960 are analyzed. Such factors are divided into three groups: socio-economic, socio-political, and related to the influence of international relations. The study found that the escalation of contradictions between the economic policy of the government and its assessment of the population, the growth of the freedom of thought, dissatisfaction with the repressive policy of the government, distrust of it, the growth of covert and sometimes open resistance to the totalitarian regime were important factors in the de-Stalinization of

the USSR. One of the expressions of the attitude of Ukrainian citizens to economic policy was the spread of theft of public property. If theft from citizens was perceived extremely negatively, then the theft of state property was seen as one of the means to improve their own material well-being. In fact, the priority of national values imposed by the authorities came into conflict with the system of values that were formed in the process of domestic communication. The most widespread anti-Soviet sentiment was due to miscalculations in the implementation of economic policy. The increase in taxes and payments in favour of the state was perceived negatively. Subscription to government loans, which was usually enforced, was in particular negative. Anti-Soviet movements were most often expressed in the distribution of leaflets or appeals of appropriate content, clashes, and disputes with the authorities. At the same time, the expansion of the range of consumer goods and basic necessities was positively perceived, which was primarily provided for the urban population. At the same time, it should not be assumed that the spread of critical sentiment among ordinary citizens has turned most of them into opponents of the current regime. Despite dissatisfaction with certain actions of the authorities, most critical thinking people talked only about the modernization of the existing system, not about its dismantling. Criticism at the highest level of the actions of individual party figures was perceived as permission to criticize the local leadership. A surge of criticism of the local party and Soviet leadership was recorded in connection with the arrest of L. Beria and criticism of the cult of personality. Critical remarks concerned specific manifestations in the work of officials. Cruel administration, the beating of subordinates, and drunkenness were most often condemned. In cases where such actions of local leaders were made regular or accompanied by cruelty to subordinates, citizens appealed to higher authorities to punish the perpetrators. In the most high-profile cases, such appeals resulted in officials being transferred to other jobs. Ukrainian society has formed a clear idea of the possibility of using the right to appeal in their own interests in order to obtain certain benefits. In this way, they settled accounts and ensured career growth. Regular appeals to higher authorities even became one of the elements of their style of life for individuals. The study found that the determining factors of international relations, which influenced the formation of the population disposition of Ukraine, were Stalin's preparations for the outbreak of World War III, as well as numerous aggravations of Soviet relations with Western countries during Khrushchev's "thaw". Various propaganda means and methods of state coercion were used to form the political sentiments of the population of the USSR favourable to the ruling elite. The victorious end of World War II had a great influence on the formation of Soviet identity. The generally accepted values of Soviet society, including work in state-owned enterprises, the priority of social work over family values, were better perceived in eastern Ukraine, and private ideology and the priority of private initiative in economic activity continued to prevail in western Ukraine. The priority of the team over individuality ensured the rebirth of the individual. Constant repression, arrests, purges have led to the devaluation of human life, in part resulting in emotional alienation. The destruction of national traditions, customs and values have caused cynicism and rising crime.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Хуторянський М.В. Процес формування політичних настроїв населення України на початку 50 р.р. XX ст. Наука. Релігія. Суспільство. 2012. № 4. (52). С. 69–74.
- 2. Хуторянський М.В. Політичні настрої населення західної та східної України на початку 50-х років XX століття: компаративний аналіз. Наукові записки з української історії : зб. наук. пр. Переяслав-

Хмельниць. держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди. 2012. Вип. 28. С. 156–159.

- 3. Хуторянський М.В. Ставлення населення України до перспективи початку світової війни у 50-х роках ХХ ст. Гілея : зб. наук. пр. 2012. Вип. 63. (№8). С. 97–102.
- 4. Хуторянський М.В. Стан законності в УРСР на початку 50-х років ХХ ст. Гілея : зб. наук. пр. 2012. Вип. 64 (№9). С. 88–93.
- 5. Хуторянський М.В. Формування політичних настроїв населення України на початку 50-х років ХХ століття. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія : Вінниця, 2013. Вип. 21. С. 161–165.
- 6. Хуторянський М.В. Політичні уявлення населення українських земель про міжнародні відносини (1950–1960). Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2020. Вип. 5. С. 205–216.
- 7. Khutoryansky Mykhailo. Political mood of the Ukrainian population in the cold war development conditions. Scripta Historica. Akademia Pomorska w Slupsku. № 27. 2021. s. 103–116.
- 8. Хуторянський М.В. Вплив ХХ з'їзду КПРС на визначення тенденцій формування політичних настроїв населення УРСР у другій половині 1950-х років. Круглий стіл з проблем історії України : мат., 13–14 жовт. 2011 р., м. Переяслав-Хмельницький / ДВНЗ «Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2011. С. 135–142.
- 9. Хуторянський М. Карибська криза 1962 року та політичні настрої населення УРСР. Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. 8–9 верес. 2020 р., м. Київ / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2020. С. 275–279.
- 10. Хуторянський М.В. Динаміка політичних настроїв населення у 1950–1952 рр. Револуційні потрясіння початку ХХ ст. в Європі: геополітичний, соціокультурний і антропологічний виміри : мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. 14–15 трав. 2020 р., м. Черкаси / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, каф. новіт. історії України. Черкаси, 2020. С. 118–126.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0111U001207

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Щебетюк Наталія Борисівна

2. Nataliia B. Shchebetiuk

Кваліфікація: д. і. н., с.н.с., 07.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496797

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 10, Київ, 03127, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ніколаєць Юрій Олексійович
2. Yurii O. Nikolaiets

Кваліфікація: д.і.н., пров.н.с., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

Код за ЄДРПОУ: 16394076

Місцезнаходження: вул. Генерала Алмазова, буд. 8, Київ, 01011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шкабко Сергій Іванович
2. Serhii I. Shkabko

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070994

Місцезнаходження: , Київ, 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

VIII. **Заключні відомості**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Гончаренко Олексій Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Гончаренко Олексій Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Левченко Інна Миколаївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна